

คุณบัญญัติ พยัคฆนันท์

รองผู้อำนวยการศูนย์จิตวิทยาการศึกษา มูลนิธิยุวสถิรคุณ ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา



PM เป็นรองผู้อำนวยการศูนย์จิตวิทยาการศึกษา

มูลนิธิยุวสถิรคุณ ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา

มีนายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐสิน เป็นผู้อำนวยการ

ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา มูลนิธินี้เพิ่งเกิดขึ้นได้ 1 ปี อยู่ภายใต้

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธินี้เกิดมา

จากกระแสพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับ

การศึกษา 3 ข้อ ที่ท่านพระราชทานพระราชกระแสผ่าน

องคมนตรีคือ 1.ให้ครูรักเด็ก ให้เด็กรักครู 2.ให้ครูสอน

ให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อน ไม่แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง

และให้เด็กที่เรียนเก่งกว่าช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า

3.ให้ครูช่วยจัดกิจกรรมให้เด็กและนักเรียนทำร่วมกัน

เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี นี่คือจุดกำเนิดที่มาจาก

พระราชกระแส 3 ข้อที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เห็นความสำคัญจึงก่อตั้งเป็นมูลนิธิยุวสถิรคุณขึ้นมา

ถ้าสังเกตดีๆ เราจะเห็นว่าพระราชกระแสทั้ง 3 ข้อเป็น

เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน

แทบทั้งสิ้น มูลนิธิยุวสถิรคุณจึงตั้งศูนย์จิตวิทยาการศึกษาขึ้นมา

เพื่อให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์ของครูกับเด็ก และได้เชิญ

นายแพทย์ธีระเกียรติให้ช่วยเป็นหัวหลักสำคัญในการขับเคลื่อน

โครงการต่างๆ ตามแนวพระราชกระแส

โครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบ

- โครงการแรกที่เราทำคือโครงการ **Growth Mindset** คือการพัฒนา Mindset ของครูและเด็ก

- โครงการครูสอนคิด คือให้ครูลดการเลศเซอร์ให้น้อยลง ให้เห็นความสำคัญของเสียงของเด็ก ให้ครูฟังมากขึ้น ตั้งคำถามกับเด็กมากขึ้น

- โครงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

- โครงการพี่ช่วยน้อง ผองเพื่อนช่วยกัน คือการทำ Peer Tutoring ให้เด็กนักเรียนที่เรียนเก่งช่วยเพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า

- โครงการพัฒนาครูเพื่อการดูแลเด็กพิเศษ เราพบว่าเด็กพิเศษมากขึ้นทุกวัน จึงต้องมีการแนะนำครูให้ดูแลได้เบื้องต้น

- โครงการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เราพบว่าการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้มากขึ้น

เหล่านี้คือโครงการที่ศูนย์นำไปใช้กับโรงเรียนพันธมิตร โดยปีแรกมีโรงเรียน 4 แห่งเข้าร่วมโครงการคือ โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนวัดรางบัว โรงเรียนวัดบางมูลนาก และโรงเรียนสัตยาไส ซึ่งทั้งสี่โรงเรียนจะมีลักษณะพิเศษต่างกันไปที่เราเข้าไปทำ Pilot Project ในการขับเคลื่อนตรงนี้

การดำเนินงาน :

เริ่มแรกที่เราเข้าไปในแต่ละโรงเรียน เราเข้าไปเหมือนกันหมดทุกโรงเรียน คือเริ่มจากโครงการ Growth Mindset มาจากงานวิจัยที่ระบุว่า คนเราไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ครูหรือนักเรียน ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองตลอดเวลา ไม่มีขีดจำกัด เราอยากจะเปลี่ยน Mindset ของครูให้เชื่อมั่นว่าเด็กทุกคนคนทุกคนสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา หรือแม้แต่ตัวครูเองก็สามารถพัฒนาตัวเองได้ตลอดเวลา ให้เขาชื่นชอบอุปสรรค ไม่ว่าเจออุปสรรคปัญหาใดๆ ก็จะต้องเชื่อมั่นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลา **Growth Mindset** คือการให้เขาเปิดโลกทัศน์ ให้เขาพร้อมเรียนรู้พัฒนาตนเองทั้งครูและเด็ก นี่คือการเริ่มต้นในการเปิด Mindset ของเขา

หลังจากนั้นเราจะมีโครงการซึ่งเป็นกิจกรรมง่ายๆ ไม่มีอะไรมาก ซับซ้อน แต่สามารถเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของโรงเรียนได้ คือกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เราจะเห็นว่าโดยปกติแล้วโรงเรียนทั่วไป การที่ปกครองจะมีส่วนร่วมของโรงเรียนจะค่อนข้างน้อยมาก ผู้ปกครองจะมาโรงเรียนก็ต่อเมื่อมีประชุม

ผู้ปกครองมีการประชุมกัน มีปัจจัยมีเหตุ แล้วเด็กที่มีปัญหาหลายๆ หรือเก่งมากๆ เท่านั้นที่ผู้ปกครองจะได้พบครู เด็กกลางๆ มักจะถูกละเลย แล้วอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารกันระหว่างครูกับผู้ปกครองคือสมุด ถ้าเราทำได้ ส่วนใหญ่จะเขียนเหมือนๆ กันว่า เรียนดี สุขภาพดี เรียนบ่อย บางทีเทอมสองก็เขียนว่าเหมือนเทอมแรก

แต่เราเห็นว่ามันเป็นช่องทางสื่อสารหนึ่ง เลยเอาแนวปฏิบัติหนึ่งของอังกฤษที่เขามีวันพบผู้ปกครอง ผู้ปกครองสามารถมาพบกับครูทุกรายวิชาได้เลย เพื่อฟังพินิจจากคุณครูในทุกวิชาของลูกตัวเอง เราก็จะจัดสัปดาห์ให้ผู้ปกครองเลย ผู้ปกครองจะได้รู้ว่าลูกเก่งวิชาไหน อ่อนวิชาไหน มีพฤติกรรมอย่างไร เราจัดในโรงยิม ครูตั้งโต๊ะเป็นแถวเลย แล้วให้ผู้ปกครองมาพบที่โต๊ะได้เลย เราจัดวันละหนึ่งชั้นไล่ไปเรื่อยๆ แค่ 1 ปี ครูกับผู้ปกครองก็ต้องสละเวลามาให้กับเด็ก และผู้ปกครองกับครูก็ได้คุยวางแผนการพัฒนาเด็กร่วมกัน

ต่อมาคือ **Peer Tutoring** คือการให้เด็กนักเรียนที่เรียนเก่งติวให้กับเด็กที่อ่อนกว่า สมาคมติวเตอร์แห่งประเทศไทย มีอาจารย์ผู้ติวเตอร์ต่างๆ หลายคน หลายสาขาวิชา เขาทำโครงการร่วมกับเรา ให้เราส่งนักเรียนจิตอาสาเข้าไป เรามีข้อตกลงร่วมกันว่าให้เด็กๆ ที่มีจิตอาสาไปเรียนกับติวเตอร์พวกนี้ฟรี แต่เมื่อกลับมาแล้ว เขาจะต้องมาสอนเพื่อนๆ ต่อ โดยเป็นอิสระ แต่ละโรงเรียนบางที่จัดคาบสุดท้ายเลย เมื่อก่อนครูต้องมาติวเด็กเอง บางที่ผู้ปกครองกว่าจะมา รับก็เย็น ครูก็ต้องมาสอนพิเศษระหว่างรอผู้ปกครองมารับ ต่อจากนี้ครูก็เปลี่ยนบทบาทตัวเองให้มาเป็นผู้ตรวจสอบการสอน แล้วให้เด็กที่เก่งเป็นคนสอนเพื่อน เด็กๆ ที่ไปเรียนกับติวเตอร์ชื่อดัง เขาได้เทคนิคอะไรมาเยอะมาก เขาเรียนรู้จาก The best ของติวเตอร์ในประเทศไทย แล้วเขาก็มาพลิกแพลงทำเป็นกิจกรรมได้มากมาย แล้วก็มาสอนเพื่อนๆ ด้วยกัน

เราพบว่าคนที่มาสอนเพื่อน เขามีผลการเรียนดีขึ้น คนที่ถูกติวก็มีผลการเรียนดีขึ้น ครูก็เบาแรงลงด้วย ครูคอยตรวจสอบและแนะนำติวเตอร์เท่านั้นเอง

โครงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ตรงนี้เราไม่ได้จำกัดว่าต้องเพื่อนสอนเพื่อน แต่จะเป็นรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง แล้วแต่ชั้น เราพบว่าเด็กที่อยู่คนละห้อง ไม่เคยรู้จักกัน แต่ก็ได้มาเจอกันในการติวกัน แล้วพอข้อสอบบางข้อมันตรงกับที่เพื่อนติวให้ พอเขาทำได้ เขาก็ไปขอบอกขอบใจกัน ความสัมพันธ์ก็ดีขึ้น เดียวนี้เวลามีอะไรไม่เข้าใจ แทนที่จะวิ่งไปหาครู เขาจะมากถามรุ่นพี่หรือถามเพื่อนกันเอง ความสัมพันธ์ต่างๆ ในโรงเรียนก็ดีขึ้น ทราบเพราะเรามีทีมนักจิตวิทยาไปคอยประเมิน มีทีมสื่อคอยติดตามไปคอยสัมภาษณ์ครูและนักเรียนในโรงเรียนก็มีเสียงไปในทิศทางเดียวกันว่า ความสัมพันธ์ในโรงเรียนดีขึ้น



โครงการ Inclusion เป็นโครงการดูแลเด็กพิเศษ ในเบื้องต้นเรานำนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญจากโรงพยาบาล ยุวประสาท ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการดูแลเด็กออทิสติก เด็กพิเศษ เราพาเขาไปให้ความรู้ครูว่าเด็กพิเศษเป็นอย่างไร จะดูแลอย่างไร จะทำความเข้าใจเขาอย่างไร เราพาผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ไปฝึกอบรมให้ครูในโรงเรียนด้วย ทำให้ครูสามารถแยกแยะและดูแลเด็กพิเศษได้ดีมากขึ้น และเด็กพิเศษที่พิเศษมากๆ เราจะแนะนำเขาว่าให้ส่งต่อไปโรงพยาบาล หรือโรงเรียนแบบไหน เรามีจิตแพทย์เด็กเข้าไปให้คำแนะนำกับโรงเรียนด้วย

อีกโครงการหนึ่งที่สำคัญมากๆ ศูนย์กำลังขับเคลื่อนอย่างมาก คือ **ครูสอนคิด Socratic Methods** ซึ่งมาจากโครงการวิจัยเป็นจำนวนมากทั้งในและต่างประเทศ ผลวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่หันหลังให้เด็ก หันหน้าให้กระดาน แล้วก็พูดหรือเลคเชอร์ร้อยละ 80-90 วิธีการที่จะช่วยให้เด็กมี **Critical Thinking** มีปัญญาหรือมีเหตุและผลมากยิ่งขึ้น คือต้องฝึกให้เขารู้จักตั้งคำถาม รู้จักสงสัย รู้จักคิดมากยิ่งขึ้น ครูที่จะกระตุ้นความคิดเด็กได้คือครูต้องมีทักษะในการตั้งคำถามที่ดีกับเด็ก เราเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการตั้งคำถามมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาฝึกโค้ชของเรา ซึ่งหลักสูตรนี้เข้มข้นมาก เราจะให้อาสาสมัครคุณครูจาก 4 โรงเรียนๆ ละ 12 คน มาฝึกอบรมกับมูลนิธิเป็นเวลาสองวัน หลังจากนั้นเมื่อเขาก็กลับไปโรงเรียน เราก็ตามไปดูที่โรงเรียน เราพบว่าเขามีการเปลี่ยนแปลง เขาลดการบรรยายลง มีการตั้งคำถามมากขึ้นมากน้อยแค่ไหน และจะพาเขากลับมาฝึกอบรมต่อเนื่อง

นอกจากนี้เรายังจัดทีมติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด และใน 2-3 ปีนี้ เราจะไม่เน้นการขยายโรงเรียนพันธมิตรออกไปมาก แต่เราจะทำให้เข้มข้นกับโรงเรียนนี้ก่อน ถ้าเขามีปัญหาอะไร เราจะให้คำแนะนำ และปรับเปลี่ยนวิธีการกันตลอดเวลา

ในการปฏิรูปการศึกษาอยากเห็นครูและเด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร: คงเป็นไปตามแนวทางที่ศูนย์พยายามขับเคลื่อน เราค้นพบจากงานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่พูดตรงกันว่าบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้มากที่สุดคือ ครูพร้อมสอนและเด็กพร้อมเรียน หัวใจสำคัญคือความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เป็นความสัมพันธ์ที่จะต้องไว้น้ำใจเชื่อใจกันและรู้สึกปลอดภัย กล้าพูด กล้าคุย กล้าปรึกษาหารือและตั้งคำถามกัน ไม่รู้อะไรก็กล้าถามครู ครูก็ต้องไม่กลัวที่เด็กจะถาม ครูส่วนใหญ่ที่ไม่กล้าให้เด็กถาม เพราะกลัวตอบไม่ได้ จริงๆ แล้วเราต้องบอกเขาว่าไม่มีใครรู้ไปทุกอย่าง เราพยายามสร้างบรรยากาศปลอดภัย ไม่รู้ก็ต้องกล้าบอกว่าไม่รู้ ช่วยกันหาคำตอบ และช่วยคิดค้นร่วมกัน

เราค้นพบว่ากิจกรรมที่เราทำแล้วได้ผลหลายๆ คือกิจกรรมที่ทำให้มีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ทำให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองได้มาคุยกันตรงๆ เราเปิดเวทีให้เขาได้พูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหากันมากขึ้น เมื่อเขาได้คุยกันมากขึ้น ครูเข้าใจปัญหาของเด็กและข้อจำกัดของผู้ปกครอง ได้ทำงานร่วมกัน เข้าใจกัน ไว้น้ำใจเชื่อใจกัน เราพบว่าตรงนี้มีผลดีมาก และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีมาก

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่คุณบริหารต้องให้ความสำคัญมากๆ องค์กรเราค่อนข้างโชคดีที่คุณบริหารโรงเรียนตั้งแต่ ผอ. โรงเรียน เขาให้ความสนใจกับกิจกรรมของเรา ลงมาดู มาให้คำแนะนำครูด้วยตนเอง ถ้าระดับนโยบายเห็นความสำคัญ ครูผู้น้อยก็จะเอาจริง เอาจิงตาม บางทีดูเหมือนครูบางคนไม่ค่อยคุยกับผู้ปกครอง แต่พอเราจัดเวทีให้โอกาสให้เขาได้พูดคุยมากขึ้น เขาก็มีโอกาสได้คุยกับผู้ปกครองมากขึ้น พอเขาได้โอกาส ได้ทำ เขาเห็นการเปลี่ยนแปลง เราไปสัมภาษณ์ครูหลังจากนั้น เราพบว่าพ่อครูเห็นว่าเด็กเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เขารู้เลยว่าวิธีนี้ได้ผล หลังจากนั้น ผมคิดว่าพฤติกรรมของครูก็จะเริ่มเข้าใจและเปลี่ยนไปเองโดยอัตโนมัติ

คุณลักษณะของครูและเด็กจะต้องเป็นอย่างไร

หลายๆ เวทีมักใช้คำว่าครูที่มีแรงบันดาลใจและครูที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็ก ผมก็เห็นสอดคล้องกับตรงนี้ด้วย คือ ครูที่รักเด็ก ให้กำลังใจเด็ก ผมมองว่าคนทุกคนมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ของตนเอง ฉะนั้นถ้าครูที่รักเด็กและมี Growth Mindset เขาจะให้กำลังใจเด็ก ช่วยให้เด็กมีแรงบันดาลใจ เจออุปสรรคก็บอกว่าต้องเผชิญหน้าต่อไป นี่เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเราเห็นชัดเจนเลยว่าถ้าเรามองย้อนกลับไปแล้ว สมมติว่าเราชอบวิชาเลข ชอบภาษาไทยหรือวิชาอะไรก็ตาม เนื้อหาวิชาเป็นสาเหตุแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น ถ้าเราลองย้อนกลับไป เราจะพบว่าครูมีบทบาทสำคัญมากๆ ที่ทำให้เราชอบหรือไม่ชอบวิชานั้น ถ้าเราไม่เคยชอบวิชาเลขมาก่อน แต่บังเอิญไปเจอครูคนหนึ่งดีมาก ๆ แล้วทำให้เราเข้าใจวิชาเลขได้ เราจะให้เครดิตกับครูคนนี้มากๆ เลย ผมคิดว่าปัจจัยต่างๆ พวกนี้สำคัญมาก

ทุกเวทีปฏิรูป เราเห็นตรงกันว่า “ครู” คือ “กุญแจสำคัญ” ในการปฏิรูปการศึกษา เพราะฉะนั้นคุณลักษณะของครูเหล่านี้คือ กุญแจสำคัญทีเดียว

สำหรับเด็ก ผมคิดว่าเด็กเปรียบเหมือนผ้าขาว เด็กจะเป็นอย่างไรก็อยู่ที่ครูและผู้ปกครอง โดยเฉพาะคนส่วนใหญ่มักโยนทุกอย่างกลับมาที่ครู แต่จริงๆ แล้วผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่างมาก ปัจจุบันนี้สิ่งต่างๆ ในสังคม ทั้งพวกแท็บเล็ต สมาร์ทโฟน มีผลจริงๆ ทำให้เด็กเราก็มองหน้ากันมาเป็นสังคมก้มหน้า พฤติกรรมเหล่านี้ต้องร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจัง บางประเทศเขาออกมาเป็นกฎหมายอย่างจริงจัง เป็นข้อบังคับเลยว่าเด็กอายุไม่เกินเท่าไรห้ามเล่น ตรงนี้ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันอย่างจริงจัง

“ผมคิดว่าเด็กควรจะเป็นอย่างไร เราจะบอกให้เขาเป็นไม่ได้ แต่เรา ทั้งครู และผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็ก เพราะฉะนั้นอยากให้เด็กเป็นอย่างไร คนรุ่นพวกเราก็ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี”

ถ้าพูดในภาพใหญ่ ผมคิดว่าก็น่าจะเป็นเรื่องค่านิยม 12 ประการที่รัฐบาลออกมา แต่ไม่ใช่การผลักดันให้เด็กท่องจำเท่านั้น เราต้องดูผู้ใหญ่ด้วย ผู้ใหญ่ทำได้หรือเปล่า เรารู้กันหรือเปล่านั้นมีอะไรบ้างแค่เรื่องรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ข้อแรกก็ไม่ว่าจะมีก็เปเปอร์เซ็นต์แล้วที่จะทำได้ครบถ้วนขนาดนั้น แต่ถ้าเป็นผม ผมคิดว่าย้อนกลับมาที่ศาสนา ถ้าเป็นพุทธเราได้ศีลห้าครบทุกข้อ สังคมก็น่าอยู่มากแล้ว